

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsečina: Krajni šolski nadzornik. — Jan Szczeapanik. — Predlog za urejenje učiteljskih plač v Istri. — Učiteljski pravnik. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Krajni šolski nadzornik.

Gospod urednik! Ni je kmalu zadeve v naših šolskih postavah, ki bi se tako različno tolmačila, kakor je vprašanje o delokrogu naših krajnih šolskih nadzornikov. To pa ni nikakor v korist šoli, zategadelj bi bilo umestno in prav na času, da bi se stvar enotno tolmačila. Šolskim oblastnijam in učiteljstvu mora biti na tem in zelo hvaležen bi Vam bil, ako ponatisnete sledeče vrstice v Svojem cenjenem listu, morda pomorejo nekoliko k temu, da se zadeva začne razmišljevati.

Delokrog krajnih šolskih nadzornikov ne more iti črez delokrog krajnega šolskega sveta, čegar udje so. Ta delokrog je pa natančno označen v § 4. deželne postave z dne 8. marcija 1879. leta. Gre se samo za to, katere točke navedenega paragrafa bi bile posebna skrb krajnega šolskega nadzornika. Po mojem mnenji naj bi imel krajni šolski nadzornik:

1.) skrb za snago v šolskem poslopiju in pa da se taisto, kakor tudi šolsko orodje ohrani v dobrem stanu. Zaradi tega bi tudi njemu pristajalo vodstvo enega istopisa vsega potrebnega inventarja (drugi istopis vsega in-

ventarja ima voditi šolski voditelj (točka 2. imenovanega paragrafa);

2.) preudariti, koliko šolskih knjig in drugih pripomočkov za uboge učence je potreba. Krajni šolski nadzornik naj pride dostikrat v šolo, da se more temeljito prepričati, ima li šola učne pripomočke in otroci šol. knjige, pisalno in risalno orodje in potrebne zvezke. Le na ta način bode mogel pri sestavljanji letnega proračuna za stvarne šolske potrebščine šol. voditelja, s katerim morata biti vedno v domembi (§ 15. postave z dne 25. feb. 1870. leta), pri dotičnih predlogih krepko podpirati in druge ude krajnega šol. sveta, ki niso tako poučeni o teh potrebah, prepričati o potrebah teh predlogov;

3.) pri letnem šolskem popisu, ki je stvar krajnega šol. sveta in ne šol. vodstva, bi moral biti krajni šolski nadzornik glavna oseba. On bi moral tak popis napraviti, ker morajo njemu stranke bolj znane biti kakor na novo došlemu ali še le kratek čas poslujočemu šol. voditelju. Pa četudi bi slednji sestavil letni šol. popis, bi moral krajni šolski nadzornik pri tem delu pomagati. Takisto pristojna njemu, da izjemno dopusti v silnih slučajih, da

Jan Szczeapanik.

Spisal Fridolin Kavčič.

V naslednjih vrsticah predstavljam čitateljem mladega moža, ki se je z lastno pridnostjo in s krepko voljo povspel do velikih iznajdb in ki nam zbuja nado, da bo s svojo vztrajnostjo dosegel še marsikaj.

Jan Szczeapanik je bil rojen 12. junija 1. 1872. v Krosnem pod slamnato streho ubogih roditeljev. Ljudsko šolo je dovršil v Krosnem, nekoliko let je obiskoval latinske šole v Jaslem. Ker je bil zelo ubog, ga je trla velika beda.

Roditelja nista mogla zmagovati stroškov za sina, zato je šel na učiteljsko pripravnico v Krakov, da bi hitreje prišel do lastnega kruha. Po dovršenih študijah je bil imenovan za podučitelja v Potoku, pozneje je prišel za učitelja v Korczino z letno plačo 350 gld.!! Korczina je majhna, revna vas blizu Krosnega, katere prebivalci se večinoma bavijo s tkalstvom. Da ga je usoda baš v Korczino privedla, je bila njegova sreča!

Szczeapanik je imel od narave veliko veselje do fizike, posebno bistro glavo pa za akustiko in optiko. Že kot mladenič je mnogo fotografiral in kmalu je začel izdelovati majhne fotografske aparate in razne stroje.

Fotografija in okorne statve Korczinskih kmetiških tkalcev so ga privedle do najznamenitejših iznajdb v tkalski obrti.

Odkar se rabijo Jacquardove statve, to je od početka 19. stoletja do današnjega dne, je ni v tej stroki duhovitejše in znamenitejše iznajdbe od Szczeapanikovih.

Z njegovimi iznajdbami je nastal v tkalstvu velikanski preobrat.

Szczeapanik je samouk v pravem pomenu besede, kajti tehnični in teoretični pouk iz spodnje gimnazije mu ni zadostoval. Vsak prosti trenutek je porabil za učenje fizike, da bi izpopolnil svoje znanje v tej stroki. Izposojeval si je učne knjige od krakovskih profesorjev, ker sam si jih ni mogel nabavati. V kratkem času si je zelo izpopolnil teoretično znanje.

Kot laboratorij si je priredil malo kuhinjo šolskega poslopija, ki je bila napolnjena z nekaterimi fotografskimi in drugimi aparati, katere je sam izumil in napravil z

se kateri otrok tudi med letom v šolo sprejme (§ 22 drž. post. z dne 14. maja 1869. l.);

4.) pospeševati, kar je mogoče, obiskovanje šole. Krajni šol. nadzornik naj pride dostikrat v šolo pogledat, kako je s šolskim obiskom. Največ nerednosti nastane v šoli iz nerednega šolskega obiska in resnično »samo mož, ki ima toliko ugleda, da nastopi zoper eventualne nerednosti v šoli«, more biti krajni šoli nadzornik. Ker bo tako krajni šolski nadzornik poznal šolski obisk, bode tudi v stanu pri sejah krajnega šolskega sveta, oziroma kadar se stavijo nasveti zastran kazni zoper zanemarjenje obiskovanja šol, primerne nasvete staviti, oziroma jih podpirati;

5.) gledati na disciplino v šoli, kakor tudi na obnašanje učencev zunaj šole. V tem oziru, posebno glede obnašanja učencev zunaj šole, stori ugleden krajni šolski nadzornik lahko dosti. Krajni šolski nadzornik pa bodi mož, ki je prijatelj šole in učiteljstva, ker le takega besede bode učitelj, če že ni na pravi poti, v polni meri uvaževal;

6.) podpirati, kar je mogoče učitelje v njih uradnem delovanju;

7.) poravnati, kar se da, prepire učiteljev med seboj, z občino ali s posameznimi občinskimi udi (kolikor ti prepiri izvirajo iz šolskih zadev);

8.) čuvati nad zaukazanim poučevanjem. Tedaj: čuvati, da se pouk redno pričinja in končava, in ako se od c. kr. okr. šol. sveta odobrena razdelitev ur izpolnuje.

Nikakor pa nima krajni šolski nadzornik pravice, način in snov pouka nadzorovati, tudi ne sme pouka s tem motiti, da bi v pouk posegal, izpraševal, ali ukazoval to ali ono izpraševati. Teh pravic nima niti on, niti drug ud krajnega šol. sveta. Še drugih »uredb narejati, katere bi utegnile potrebne biti« (§ 15. post. z dne 25. feb. 1870. l.) ne sme le jeden posamen ud, ampak samo vesoljna skupščina. »Slovenec« je pred kratkim pisal med drugim: »Krajni šolski nadzornik mora biti tudi toliko peda-

lastno roko. Nekaj magnetov, kosov bakra, železa in žice — to so bili njegovi skromni pripomočki.

Že kot mladenič se je ubijal z iznajdbo daljnogleda (telektroskopa), dasi ni imel nikakega navodila in izpočetka sam ni vedel, na kak način bi se dala izvesti ta misel. A njegov duh je deloval neumorno, ta misel mu ni dala miru, in res se mu je v poznejši dobi posrečila ta iznajdba po žilavi vstrajnosti, ko je poskusil in zopet zavrgel vsaj dvajset različnih načinov. Sestavil je daljnogled, s katerim se s pomočjo električnega toka in selena opazujejo dogodljaji, ki se vršé 500 in več kilometrov daleč.

Telektroskop je bil namenjen za svetovno razstavo pariško in naj bi bil glavna atrakcija razstave. Neki konzorcij mu je ponudil dva milijona frankov, če mu prepusti to iznajdbo, toda žal, aparat tedaj še ni bil zadosti izpopolnjen, ampak ga je bilo treba še izboljšati; to se mu je sedaj popolnoma posrečilo. Poroča mi namreč, da je daljnogled dovršen in me vabi na Dunaj, kjer ga bo prvokrat razkazoval učenemu svetu.

Občudovanja vredno je, s kako dosledno žilavostjo in jekleno voljo je Szczezanik deloval. Mnogokrat bi bil obupal v neprestani borbi, če ne bi imel izredno trdne

gogično izvežban, da more nadzorovati pouk, da more razsojati, ali se izpolnujejo predpisi. Tu je treba najpoprej povedati, da krajni šolski nadzornik nima pouka nadzorovati, ampak samo nad njim čuvati, dalje mu ne pristojna razsodba, ali se izpolnujejo predpisi, pač pa se lahko v nenavzočnosti otrok domeni z voditeljem šole in ako nastopi med njima katera različnost v mnenji, ima vsak izmed nju pravico, si dobiti razsodbe od okrajnega šolskega sveta (§ 15. post. z dne 25. feb. 1870. l.)

V tem oziru je prav poučna sledeča dogodba, s katero se je bavilo upravno sodišče dne 25. aprila m. l. in katero so listi svoj čas prinesli pod naslovom: »Der Ortsschulrath hat kein Schulinspectionsrecht.«

Med udi krajnega šolskega sveta občine Cles na Tirolskem sta bila tudi odvetnik in duhovnik, ki sta vsled poslovne pravice krajnega šol. sveta, nad poukom čuvati, prihajala med učnimi urami v šolske sobe, tamkaj otroke izpraševala in dajala učiteljem tudi navodila v didaktično-pedagogičnem oziru. Učiteljem to ni bilo všeč, zato so se domenili, da ne bodo več dopuščali takega motenja in škodovanja svoje veljave. V krajnem šolskem svetu je zavladovalo vsled tega veliko ogorčenje, katerega posledica je bila pritožba na okr. šol. svet. Ta pa ni učiteljev kaznoval, kakor so to za trdno pričakovali udje krajnega šolskega sveta, marveč je krajnemu šolskemu svetu kratko in malo prepovedal, na tak način nad poukom čuvati.

S to zadevo so se bavile vse instance in konečno je imelo upravno sodišče zadnjo besedo govoriti.

Zastopnik naučnega ministerstva dr. pl. Breitenberg-Zenoburg je priznal, da ima krajni šolski svet pravico do nadzora v šoli, vendar so pa njemu kot najnižjemu organu samo materijelna vprašanja šole odkazana; tudi ima krajni šolski svet čuvati nad disciplino. Krajni šolski svet ima sicer pravico predstojnim oblastim svoje opazke naznaniti, nikakor mu pa postava ne dopušča v pouk posegati. To

volje. Kamorkoli se je obrnil s svojimi iznajdbami, povsod so ga zasmehovali in zasramovali, češ: »Kaj more neki iznajti kmetiški učitelj?« Ko je bil v stiski, mu nihče ni ponudil za njegove iznajdbe počenega groša. Brez denarja, brez kredita se je boril, dokler se mu ni vendarle posrečilo v osebi podjetnega bankirja parlamentarnega poljskega kluba, gosp. Kleinberga, najti moža, kateri mu je gmotno pomagal, da je mogel svoje iznajdbe izvršiti in izkoriščati. Pozneje je Kleinberg osnoval zadrugo: Société des inventions Jan Szczezanik & Comp. Dunaj III. Ungergasse 12. Szczezanikove epohalne iznajdbe na polju tekstilnega obrta so sledeče:

1. Stroj, s katerim se s pomočjo fotografije izvrši predloga (patrona) za izdelovanje kart, katere potrebuje pri tkanju raznovrstnih obrazcev. Dosihdob je potreboval najboljši v tej stroki izurjeni risar več tednov, da, celo mesecev, da je narisal take predloge. Szczezanikov stroj izvrši to delo mehanično v malo minutah.

Prej je stala taka predloga 20 do 150 goldinarjev, sedaj stane tvorničarja 2 do 10 kron. Szczezanikov stroj deluje precizno in točno brez vsake hibe, kar pri ročnem delu ni bilo mogoče.

pristuje le pedagogično in didaktično naobraznim osebam in za to je ravno **okrajni šolski nadzornik** postavljen.

Upravno sodišče (predsednik senatni prezident dr. vitez Hennig) je pritrnilo nazorom zastopnika naučne uprave in odbilo pritožbo krajnega šol. sveta kot neutemeljeno.

S to razsodbo so nazori naših klerikalcev, da mora biti krajni šolski nadzornik tudi »pedagogično izvežban, da more nadzorovati pouk«, popolnoma ovrženi. Pač pa mora biti krajni šolski nadzornik, ako hoče postavnim zahtevam zadostiti, prijatelj šole in učiteljstva, ter na to mesto nikakor ne sodi drugačen mož!

—iž.

Predlog za urejenje učiteljskih plač v Istri.

Hrvatski in slovenski poslanci v deželni zboru istrskem so izročili predsedništvu nastopni predlog:

Ker je bil zakonski načrt o spremembi nekaterih paragrafov deželnega zbora istrskega od dne 3. novembra 1874 o urejenju pravnih odnošajev učiteljskega osebja in o nekaterih spremembah zakona, razpravljanih v seji deželnega zbora dne 11. avgusta 1900, vrnjen, nepotrjen iz razlogov, podpisanim nepoznanim;

ker isti zakonski načrt obseza razdeljenje učiteljskih plač po krajih, a ne po službenih letih in po uspešnem delovanju;

ker se po istem daje gotov povišek učiteljem gotovih krajev in se s tem dela krivica učiteljem vseh drugih krajev;

ker je v istem ohranjen naslov podučiteljev in podučiteljic, dočim imajo jedni in drugi učiti istotako kakor učitelji in učiteljice;

ker se žensko osebje zapostavlja moškemu, dočim ima eno in drugo iste nauke in enake naloge

predlagajo podpisani:

2. Električni stroj za izdelovanje kart, ki se rabijo za statve pri tkanju raznih obrazcev, in ki se napravijo po risalni predlogi (1.) Doslej je šlo to delo zelo počasi izpod rok, dočim je električni stroj izvrši v malo urah.

3. Električne statve, katere tko niti neposredno od patron.

4. Najzanimivejša iznajdba v tej stroki je tkanje v naravnih barvah. Kakršne barve je predloga, ali kaka stvar, bodisi umetna slika, bodisi naravna podoba v tkanini. Po tem načinu se n. pr. cvetoče drevo tké z vsemi nuančami naravnih barv. Szczepanikove iznajdbe so v vseh kulturnih državah patentirane in deloma že uvedene. Baš, ko to pišem, mi je došel od Szczepanika doposlani popis najnovejše, iz njegove delavnice iziše iznajdbe, ki je: »Štedilnik za kurjavo s premogom«. S tem štedilnikom se prihrani 15 do 20% premoga.

To so kratke, skromne črtice iz življenja in delovanja poljskega veleuma, na katerega sme biti ponosno vesoljno Slovanstvo.

Koliko idej in problemov se še snuje v mislih tega veleumnega, mladega Poljaka! Da bi jih srečno dovršil!

Po „Edinosti“.

Visoki deželni zbor izvoli odločiti:

deželni odbor se pozivlja, da čim prej sestavi in predloži deželnemu zboru takov načrt zakona glede urejenja pravnih odnošajev učiteljskega osebja, v katerem bi odpal naslov podučiteljev in podučiteljic, v katerem bi se žensko osebje v vseh dohodkih zjednačilo moškemu osebju, v katerem bi se učitelji in učiteljice s svedočbenim vsposobljenjem razvrstilo v plačilne razrede, ne po krajih ampak po službenih letih od dne vsposobljenja in po uspešnem delovanju, in v katerem bi dobili mesta nadomestni učitelji in učiteljice, ki imajo skušnjo zrelosti.

Obzirom pa z jedne strani na to, da bi moglo miniti mnogo časa, predno bi bil sestavljen tak načrt ter predložen deželnemu zboru, in z druge strani obzirom na to, da je velika večina učiteljskega osebja v skrajni potrebi in v obupnem stanju ter da treba nemudne pomoči, predlagajo podpisani:

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Deželni odbor se pozivlja, da sporazumno s c. kr. deželnim šolskim svetom in za čas, dokler ne stopi v življenje novi načrt zakona glede urejenja pravnih odnošajev učiteljskega osebja na ljudskih šolah v Istri, istemu učiteljskemu osebju iz povišanja dohodkov, uvedenega v poslednjih letih, daje jednakomeren pravičen povišek, ako je le kakorsihodi mogoče, že za dobo od 1. julija 1901 naprej, vsekako pa od 1. januarja 1902 dalje.

V formalnem pogledu se predlaga, da pride ta predlog temeljem § 37 poslovnega reda kakor nujen takoj v razpravo v zbornici.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

O kvinkvenijah.

Ko so bili pred 30 leti novi šolski zakoni stopili v življenje, bili so to sicer velika pridobitev nasproti starim šolskim postavam, toda začetkoma so bile učiteljem odmerjene vendar le majhne plače. Tolažilo nas je vendar to, da se nam bodo dohodki po službeno-starostnih dokladah vsakih pet let zviševali. Paragrafe v zakonih, ki govore o petletnicah, razlagali smo si pravilno in v pravem duhu, t. j. v duhu, ki ga je imel zakonodajavec. Razlagali smo si ga tako: Ker pri ljudskem učiteljstvu ni takega avangementa kakor pri uradnikih, nadomestovale nam bodo to povišanje kvinkvenije, katere dobé sicer tudi uradniki redoma od pet do pet let. Učitelji so si torej razlagali: V normalnih razmerah nam bodo kvinkvenije redoma pripoznane. In res, v mnogih slučajih so bile učiteljem redno kvinkvenije odštete. Morali so se sicer učitelji s separatnimi prošnjami za nje potegniti dočim je pri uradnikih njihov predstojnik le uradno naznanil in prosil, da se jim nakaže kvinkvenija, kedar je prišla doba, v kateri jim pripada¹⁾. Nekaj je bilo pa vendar pri podeljevanji učiteljskih petletnic neljubih izjem. V dotičnih paragrafi deželnih šolskih zakonov (za Kranjsko § 30 postave z dne 29. mal. travna 1873. l.) je določilo, da mora učitelj ne samo nepretrgano službo-

¹⁾ Svetujemo tovarišem sploh, da odslej naprej le šolski voditelj uradno prosi za Vas, kadar Vam imajo nakazati kako kvinkvenijo.

pristuje le pedagogično in didaktično naobrazanim osebam in za to je ravno **okrajni šolski nadzornik** postavljen.

Upravno sodišče (predsednik senatni prezident dr. vitez Hennig) je pritrnilo nazorom zastopnika naučne uprave in odbilo pritožbo krajnega šol. sveta kot neutemeljeno.

S to razsodbo so nazori naših klerikalcev, da mora biti krajni šolski nadzornik tudi »pedagogično izvežban, da more nadzorovati pouk«, popolnoma ovrženi. Pač pa mora biti krajni šolski nadzornik, ako hoče postavnim zahtevam zadostiti, prijatelj šole in učiteljstva, ter na to mesto nikakor ne sodi drugačen mož!

—iž.

Predlog za urejenje učiteljskih plač v Istri.

Hrvatski in slovenski poslanci v deželni zboru istrskem so izročili predsedništvu nastopni predlog:

Ker je bil zakonski načrt o spremembi nekaterih paragrafov deželnega zbora istrskega od dne 3. novembra 1874 o urejenju pravnih odnošajev učiteljskega osobja in o nekaterih spremembah zakona, razpravljanih v seji deželnega zbora dne 11. avgusta 1900, vrnjen, nepotrjen iz razlogov, podpisanim nepoznanim;

ker isti zakonski načrt obseza razdeljenje učiteljskih plač po krajih, a ne po službenih letih in po uspešnem delovanju;

ker se po istem daje gotov povišek učiteljem gotovih krajev in se s tem dela krivica učiteljem vseh drugih krajev;

ker je v istem ohranjen naslov podučiteljev in podučiteljic, dočim imajo jedni in drugi učiti istotako kakor učitelji in učiteljice;

ker se žensko osobje zapostavlja moškemu, dočim ima eno in drugo iste nauke in enake naloge

predlagajo podpisani:

2. Električni stroj za izdelovanje kart, ki se rabijo za statve pri tkanju raznih obrazcev, in ki se napravijo po risalni predlogi (1.) Doslej je šlo to delo zelo počasi izpod rok, dočim je električni stroj izvrši v malo urah.

3. Električne statve, katere tko niti neposredno od patron.

4. Najzanimivejša iznajdba v tej stroki je tkanje v naravnih barvah. Kakršne barve je predloga, ali kaka stvar, bodisi umetna slika, bodisi naravna podoba v tkanini. Po tem načinu se n. pr. cvetoče drevo tké z vsemi nuančami naravnih barv. Szczepanikove iznajdbe so v vseh kulturnih državah patentirane in deloma že uvedene. Baš, ko to pišem, mi je došel od Szczepanika doposlani popis najnovejše, iz njegove delavnice iziše iznajdbe, ki je: »Štedilnik za kurjavo s premogom«. S tem štedilnikom se prihrani 15 do 20% premoga.

To so kratke, skromne črtice iz življenja in delovanja poljskega veleuma, na katerega sme biti ponosno vesoljno Slovanstvo.

Koliko idej in problemov se še snuje v mislih tega veleumnega, mladega Poljaka! Da bi jih srečno dovršil!

Po „Edinosti“.

Visoki deželni zbor izvoli odločiti:

deželni odbor se pozivlja, da čim prej sestavi in predloži deželnemu zboru takov načrt zakona glede urejenja pravnih odnošajev učiteljskega osobja, v katerem bi odpal naslov podučiteljev in podučiteljic, v katerem bi se žensko osobje v vseh dohodkih zjednačilo moškemu osobju, v katerem bi se učitelji in učiteljice s svedočbenim vsposobljenjem razvrstilo v plačilne razrede, ne po krajih ampak po službenih letih od dne vsposobljenja in po uspešnem delovanju, in v katerem bi dobili mesta nadomestni učitelji in učiteljice, ki imajo skušnjo zrelosti.

Obzirom pa z jedne strani na to, da bi moglo miniti mnogo časa, predno bi bil sestavljen tak načrt ter predložen deželnemu zboru, in z druge strani obzirom na to, da je velika večina učiteljskega osobja v skrajni potrebi in v obupnem stanju ter da treba nemudne pomoči, predlagajo podpisani:

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Deželni odbor se pozivlja, da sporazumno s c. kr. deželnim šolskim svetom in za čas, dokler ne stopi v življenje novi načrt zakona glede urejenja pravnih odnošajev učiteljskega osobja na ljudskih šolah v Istri, istemu učiteljskemu osobju iz povišanja dohodkov, uvedenega v poslednjih letih, daje jednakomeren pravičen povišek, ako je le kakorsihodi mogoče, že za dobo od 1. julija 1901 naprej, vsekako pa od 1. januarja 1902 dalje.

V formalnem pogledu se predlaga, da pride ta predlog temeljem § 37 poslovnega reda kakor nujen takoj v razpravo v zbornici.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

O kvinkvenijah.

Ko so bili pred 30 leti novi šolski zakoni stopili v življenje, bili so to sicer velika pridobitev nasproti starim šolskim postavam, toda začetkoma so bile učiteljem odmerjene vendar le majhne plače. Tolažilo nas je vendar to, da se nam bodo dohodki po službeno-starostnih dokladah vsakih pet let zviševali. Paragrafe v zakonih, ki govore o petletnicah, razlagali smo si pravilno in v pravem duhu, t. j. v duhu, ki ga je imel zakonodajavec. Razlagali smo si ga tako: Ker pri ljudskem učiteljstvu ni takega avangementa kakor pri uradnikih, nadomestovale nam bodo to povišanje kvinkvenije, katere dobé sicer tudi uradniki redoma od pet do pet let. Učitelji so si torej razlagali: V normalnih razmerah nam bodo kvinkvenije redoma pripoznane. In res, v mnogih slučajih so bile učiteljem redno kvinkvenije odštete. Morali so se sicer učitelji s separatnimi prošnjami za nje potegniti dočim je pri uradnikih njihov predstojnik le uradno naznanil in prosil, da se jim nakaže kvinkvenija, kedar je prišla doba, v kateri jim pripada¹⁾. Nekaj je bilo pa vendar pri podeljevanji učiteljskih petletnic neljubih izjem. V dotičnih paragrafi deželnih šolskih zakonov (za Kranjsko § 30 postave z dne 29. mal. travna 1873. l.) je določilo, da mora učitelj ne samo nepretrgano službo-

¹⁾ Svetujemo tovarišem sploh, da odslej naprej le šolski voditelj uradno prosi za Vas, kadar Vam imajo nakazati kako kvinkvenijo.

vati, ampak tudi s »povoljnim uspehom«. Nepretrgano službovanje je bilo slehernemu učitelju lahko dokazati; »povoljni uspeh« dokazati, to pa ni bilo v njegovi moči. O tem so sodili šolski nadzorniki in šolske gosposke. Naj to povem v konkretnem slučaju. Z vel. srpanom l. 1876. bi bil moral učitelj dobiti že 1. kvinkvenijo, ko je služboval v L., kjer odločuje štajerski deželni šolski svet o kvinkvenijah. Prošnjo je bil pravočasno uložil, toda dokler je služil na Štajerskem, še ni bila rešena (do l. 1878.) Ko je prišel l. 1878. na Kranjsko, uložil je tukaj takoj prošnjo za 1. kvinkvenijo. Tukaj so mu jo slednjič pripoznali z vel. srpanom 1879, in ga tako prikrajšali pri prvi kvinkveniji za 3 leta. Že takrat se mu je dozdevalo, kolika krivica se mu je pripetila, ker so ga prikrajšali, in to po nezakonitem potu. Uložil je pritožbo na c. kr. deželni šolski svet, a bila je odbita. Zoper njegov odlok je šla pritožba na ministerstvo, a je bila tudi odbita. Zakaj pa se ni pritožil na upravno sodišče? To sodišče se je 28. vinotoka 1878 izrazilo, ko se je neki učitelj s Češkega do njega pritožil, da je ono v tej zadevi nekompetentno, rekši, da ako šolske gosposke reko, učitelj ne deluje s »povoljnim uspehom«, tega upravno sodišče ne more preiskovati. Čez 25 let je pa to sodišče priznalo, da je kompetentno, razsojevati tudi o učiteljskih kvinkvenijah, ako šolske gosposke te odbijejo. Pritožil se je učitelj Leopold Holy iz Obora na Moravskem, ker so ga bile šolske gosposke za eno samo leto prikrajšale, in zmagal je. Upravno sodišče je reklo: Druga kvinkvenija se mu je bila zakasnila za eno leto, ker je bil bolan, da ni mogel z uspehom delovati. Toda vsled zakasnenja 2. kvinkvenije se mu tretja ne sme zakasniti, in dobil je že vsled razsodbe upravnega sodišča 3. kvinkvenijo čez 4 leta po 2. petletnici. — To ugodno razsodbo porabljuje zdaj več učiteljev, katerim so se enake krivice godile; zakaj šolske gosposke se morajo zdaj ravnati po razsodbi upravnega sodišča z dne 3. grudna 1898, št. 6578 (v zadevi omenjenega učitelja L. Holya). Vsak učitelj mora dobiti 1, 2, 3, 4, 5, ali 6 petletnic, ako je le nepretrgoma služil 5, 10, 15, 20, 25 ali 30 let. Na podlagi § 30. se mu ne sme niti 1. niti 2. in sploh nobena od teh 6 kvinkvenij odbiti, ne sme se mu na podstavi tega § niti $\frac{1}{5}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{4}{5}$ ene same kvinkvenije odbiti, ker sicer nastane učitelju velika, prevelika škoda. Povejmo to v navedenem konkretnem slučaju. Ako bi se bila učitelju A. 1. kvinkvenija dala mesto 1876. šele 1877. l., druga kvinkvenija pa že 1881. l., bil bi na škodi le . . . 70 gld. Ako bi bil prikrajšan od prve kvinkvenije — kar je v resnici — tri leta, drugo bi bil dobil pa vendar o pravem času, to je 1881. l., bila bi škoda le 3×70 , t. j. 210 gld. in obresti. A njemu se je bila vsaka kvinkvenija, katerih je že pet, zamudila 3 leta; zato iznaša škoda te zamude v 23 letih 1150 gld. in obresti. Taka velikanska škoda bi se ne bila prigodila, ako bi se bili zakoni prav tolmačili, tako tolmačili, kakor je to storilo lani upravno sodišče. Na podlagi §, ki govori o kvinkvenijah, se učiteljem ne sme učiniti nikakošna škoda. Ako je treba učiteljem že škodovati in jih kaznovati, zgodi naj se to na podstavi zakonskih paragrafov, ki govore o kaznih, osobito o disciplinarnih kaznih. Te kazni so: 1.) posvarilo od deželnega šolskega sveta in 2. še le odtegnjenje ene (ene same) kvinkve-

nije (§ 45. postave kranjske od 20. mal. travna 1873 in § 47 iste postave za eno ali več let). Ako se torej pri katerikoli kvinkveniji učitelja kaznuje za eno leto, je to že 40 ali 60 ali 80 gld. globe; ako za dve leti, je dvakrat toliko itd. Če se pa vrhu tega zakasnijo vse naslednje kvinkvenije, je to prevelika kazen, kakor se vidi iz tega slučaju, ko ima A brez obresti v 23 letih škode 1150 gld., škode, o kateri je šele vprašanje, ali se mu bode in v sploh v koliki meri povrnila. Da se pa v bodoče take zakonite krivice ne bodo godile, to je zaprečila omenjena razsodba upravnega sodišča z dne 3. grudna 1898. leta, št. 6578.¹⁾ (Po »Uč. Tov.« l. 1899.) (Dalje.)

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Zborovanje „Jubilejske samopomoči“. Po zborovanju »Zaveze« bil je takoj izvanredni občni zbor društva »Jubilejska samopomoč«. Predsednik Fr. Ks. Trošt otvori zborovanje s pozdravom na navzoče člane in poda sledeče poročilo:

Vsled sklepa lanskega občnega zbora vrši se danes izvanredni občni zbor v svrhu premembe pravil.

Za časa zadnjega občnega zbora umrl je tovariš g. nadučitelj Stefan Kovačič pri sv. Marjeti blizu Maribora. Na novo so društvu pristopili štirje člani; izstopilo pa je 7 članov, in sicer 3 prostovoljno, a 4 so se črtali radi neizpolnjevanja dolžnosti. Vseh članov je danes 183, ki redno svoje doneske vplačujejo. Pristopili smo k čekovnemu prometu c. kr. poštne hranilnice.

Dohodkov je bilo od lanskega zborovanja 1352 K 85 h, stroškov pa 724 K 99 h, torej ostanka 627 K 86 h. Od te svote je naloženo v poštni hranilnici 620 K 27 h in v gotovini 7 K 59 h. Rezervni zaklad znaša 1060 K 7 h, ki je naložen v mestni hranilnici ljubljanski.

Skupno premoženje znaša torej 1687 K 95 h, kar je ugodno imenovati pri komaj, še ne 3letnem obstanku društva in v katerem času so se izplačale že štiri podpore v skupnem znesku 1386 K.

Račune so pregledali dne 2. majnika 1901 pregledovalci gg. Armič, Cepuder in Josin. Odbor je pretresal tudi točke v pravilih, ki se imajo premeniti in sicer v korist društva. Občni zbor je po kratki debati sprejel naslednjo premembo pravil, ki se glasi:

§ 3 a). Po društvenikovi smrti izplača — brez ozira na slučaj smrti — društveno načelstvo po sprejemu uradnega mrtvaškega lista in društvene sprejemne listine zakonitim dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor šteje društvo udov, čeprav do tega časa še vsi niso doneskov vplačali.

§ 4 a). Vsak društvenik plača po smrti enega društvenika donesek za prihodnji slučaj smrti. Za prvi slučaj plača pri vsprejemu v društvo. Donesek določi odbor po stanju blagajnice, ki pa ne sme presegati 2 K.

§ 7 a). Društveniki morejo biti učitelji in njihove žene ter učiteljice vseh javnih in zasebnih šol po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in Koroškem, ki svoj pristop naznanijo načelništvu.

b) V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso stari nad 45 let in se izkažejo z veljavnim zdravniškim certifikatom, da so zdravi, ter plačajo poleg doneskov v § 6. določenih še pristopnino, ki se ravna po starostnih letih in sicer:

Od 20—25 let	2 K 50 h
» 25—30 »	5 »
» 30—35 »	10 »
» 35—40 »	15 »
» 40—45 »	20 »

¹⁾ Na to razsodbo se je oziral celo novi štajerski zakon v točki petletnic.